

## ‘Sarah: Sokpop en de klanken’ - Educatieve fiches

Auteur: Lieve Van Severen, Odisee hogeschool

In opdracht van het Leesofoffensief (Onderwijs Vlaanderen) en VRT.

Met dank aan: Margot Chauliac en Marlies Algoet

### Inleiding

In de kleuterklas wordt de basis gelegd voor de leesontwikkeling van kinderen. Het is belangrijk dat kleuteronderwijzers rijke thema's uitwerken, met in het bijzonder aandacht voor mondelinge taalvaardigheden, woordenschat, interactief voorlezen en geschreven taal. Door kinderen onder te dompelen in de wereld van klanken en letters, stimuleer je de interesse voor de geschreven taal en de klank-letterkoppeling. De reeks ‘**Sarah: Sokpop en de klanken**’ focust op acht Nederlandse klanken en leggen de link met de overeenkomstige letters. ([Sarah | VRT MAX](#))

Bij elk filmpje hoort een educatieve fiche met lestips voor de kleuteronderwijzer. Deze educatieve fiches sluiten het meest aan bij de werking van de tweede en de derde kleuterklas. Bij de jongste kleuters ligt de nadruk niet op het verwerven van nieuwe klank-letterkoppelingen, maar op het spelen met klanken en het kennismaken met het concept letter.

### Tien tips bij de educatieve fiches

1. Laat het klankfilmpje van Sarah en Sokpop aansluiten bij de klank-letter die je centraal zet in de klas.
2. Maak een onderscheid tussen een letter en een klank. Een letter zie je en schrijf je. Een klank hoor je en spreek je uit. Door de letter met de klank te verbinden, werk je aan de klank-letterkoppeling.
3. Benoem de letters als klanken, bv. m en geen ‘em’.
4. Zorg voor een alzijdige waarneming van de klank en de letter, zodat de klank-letterkoppeling stevig verankerd wordt: samen met de kinderen **luister** je naar de klank, **voel** je de uitspraakbewegingen in de mond, **kijk** je naar het mondbeeld en **herken** je de klank tussen andere klanken en in woorden.  
Daarnaast **bekijk** je de vorm van de letter, **voel** je de letter, **schrijf** je de letter en **herken** je de letter tussen andere geschreven letters en in woorden. Tot slot leg je duidelijk de link tussen de gesproken klank en de geschreven letter.
5. Laat de kleuters de klank veel in de mond nemen bij klankspelletjes, liedjes en versjes doorheen de dag. Laat de kleuters bijvoorbeeld kronkelen als een slang naar de turnzaal terwijl ze sissen als een slang. Tijdens een stilteversje in de onthaalkring laat je de kleuters mee ‘sss’ zeggen.
6. Laat de kleuters bij elke klank de overeenkomstige letter maken, tekenen, versieren, schrijven..., net als Sokpop.
7. Maak de kinderen bewust dat er in hun omgeving ook hoofdletters en handgeschreven letters zijn.
8. Start met de medeklinkers f en s en zet pas later de korte klank p en de klinkers o en a in de schijnwerpers. Omdat de klank-letterkoppeling bij e complex is, komt deze klank best laatste aan bod.
9. Laat alle kleuters profiteren van dit aanbod omtrent de klank-letterkoppeling. Zo stimuleer je de interesse in klanken en letters, ook van kinderen die op het eerste zicht weinig warm lijken te lopen voor geschreven taal.
10. Wees je ervan bewust dat elke taal een eigen klanksysteem heeft. De klanken en klank-letterkoppelingen kunnen verschillen van het Nederlands. Op de websites <https://www.moedint2.nl/home> en <https://meertaligheidentaalstoornissen.vu.weebly.com> kan je voor meerdere talen het verschil met de Nederlandse taal bekijken.

## Onderwijsdoelen en leerplandoelen

De educatieve fiches bij 'Sarah: Sokpop en de klanken' zijn geïnspireerd op de educatieve materialen 'Kaatje Klank: Klank klaar voor de leesstart!' (Algoet & Van Severen, 2022, 2023) die ontwikkeld werden in het kader van het praktijkonderzoek 'Klank klaar voor de leesstart', een PWO-project van hogeschool Odisee, in samenwerking met Onderwijscentrum Brussel en de Vrije Universiteit Brussel (VUB).

Op de website van [Kaatje Klank](#) vind je een selectie van ontwikkelingsdoelen en leerplandoelen die ook bij deze educatieve fiches horen. Je ontdekt er ook boekentips bij de verschillende klanken-letters.

## Meer lezen?

Wil je meer lezen over de leesontwikkeling en hoe je deze kan stimuleren in het basisonderwijs, dan adviseren we deze bronnen:

- Algoet, M. & Van Severen, L. (2022, 2023). *Kaatje Klank: Klank klaar voor de leesstart!* Derde kleuterklas. Belsele: VVL. [Welkom | Klank klaar \(odisee.be\)](#)
- Eskes, M. (2020). *Technisch lezen in een doorlopende lijn. Een praktisch handboek voor de basisschool*. Huizen: Picca.
- Geudens, A., Schrayen K., Trioen, M., Casteleyn, J., Simons, M., & Smits, T. (2021). *Bouwstenen voor effectieve taaltrajecten. Praktijkgids bij het onderzoek Taalintegratietrajecten*. [Het project Taalintegratietrajecten | Taaltrajecten | Universiteit Antwerpen \(uantwerpen.be\)](#)
- Gobyn, S., Merchie, E., De Bruyne, E. De Smedt, F., Schiepers, M., Vanbuel, M. Versteden, P., Van den Branden, K., Ghesquière, P., & Van Keer, H. (2019). *Sleutels voor effectief begrijpend lezen. Inspiratie voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs*. (Praktijkgerichte literatuurstudies onderwijsonderzoek). Brussel: Vlor. [Sleutels voor effectief begrijpend lezen | Vlor](#)
- Hebbrecht, J., Vansteelandt, I. (2023). *Van leerlingen lezers maken*. Tielt: Lannoo Campus.
- Tiebout, K., Verachtert, P., Geudens, A., Trioen, M., Schraeyen, K., Bellens, K., Taelman, T., Casteleyn, J., Simons, M., & Smits, T. (2023). *Les in lezen. Inspiratiegids voor effectief leesonderwijs in het kleuter-, lager en secundair onderwijs*. [Inspiratiegids voor effectief leesonderwijs | Les in lezen | Universiteit Antwerpen \(uantwerpen.be\)](#)
- Van Den Broeck, W. (2018). *Handboek dyslexieonderzoek. Wetenschappelijke inzichten in diagnostiek, oorzaken, preventie en behandeling van dyslexie*. Leuven: Acco.
- [Fit voor lezen – Geef kleuters een goede leesstart \(thomasmore.be\)](#)
- [Homepage | Iedereen Leest](#)
- [Leesoffensief \(vlaanderen.be\)](#)

## De klank en letter F

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /f/ en met de letter f.
- De kleuter neemt de klank /f/ en de letter f waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter herkent de klank /f/ en de letter f tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /f/ en de letter f in betekenisvolle woorden en in namen.
- De kleuter ontdekt dat wanneer je een klank of letter vervangt door een andere klank of letter, je een ander woord krijgt.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /f/ en de letter f.  
[Sarah - Aflevering 3 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten of foto's) van Sokpop, Sarah, een fee, een feesthoed, een toverstaf en een hond met de naam Fifi (op de halsband).
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de f op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- (Schrijf)materialen waarmee de kleuters zelf de letter f kunnen vormen, zoals potloden, krijtjes, plasticine, knopen, touwtjes, steentjes, takjes ... Dit kan aansluiten bij het klasthanema of de aanwezige materialen in de schrijfhoek of de creahoek.
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /f/ of de letter /f/ bevatten, zoals fiets, frietjes, frisco's of andere verpakkingen met de f.
- (Prenten)boeken waarin de letter f één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter F: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /f/ waarnemen*

De klank /f/ is een medeklinker die je lang kan aanhouden. Kijk eens in de spiegel: je vormt /f/ door de boventanden tegen de onderlip te houden en de lucht erdoor te blazen. Als je jouw hand voor de mond houdt, voel je de lucht stromen tegen je hand.

Laat de kinderen de klank /f/ uitspreken door hen net als Sokpop (denkbeeldige) kaarsjes te laten uitblazen of een (denkbeeldige) ballon op te blazen. Bij een klein kaarsje blazen de kinderen zacht. Als we een ballon heel groot willen opblazen, moeten we heel hard of lang blazen.



Je kan de kleuters verschillende klanken laten horen, bv. /f/ /o/ /v/ /f/ /m/ /r/ /a/ /f/ ... Wanneer ze de klank /f/ horen, blazen de kinderen of staan ze recht.

#### *De letter f waarnemen*

Laat de kleuters de letter f zelf met hun vinger vormen door de letter te overtrekken. De kinderen kunnen de letter f ook vormen met hun lichaam, met natuurlijke materialen zoals takken en steentjes of met andere ongevormde materialen zoals plasticine, blokken, knopen, touwtjes, ...

Laat de kleuters op zoek gaan naar de letter f in hun omgeving. Dit kan bijvoorbeeld in de titel van een (prenten)boek, in tijdschriften of ander tekstmateriaal, op verpakkingen in de huishoek zoals frietjes, op de kledij van de kinderen, op blokken of ander speelgoed, .... Breng de letters en voorwerpen waarop ze de letter f vinden samen op een lettertafel.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter F: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer zien. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank /f/ hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord. Teken én schrijf de woorden.

#### *Woorden met /f/*

Sarah en Sokpop zeggen enkele woorden met de /f/, zoals fee, feest(hoed), (tover)staf en Fifi. Je schrijft deze woorden op het bord en je laat de kinderen de letter f zoeken. Soms staat de f in het begin van het woord, soms op het einde van het woord.

Fantastisch, in het woord Fifi zie je de letter f meer dan één keer. Je kan de kinderen de letter f laten tellen in het geschreven woord. Laat de kinderen ook het woord Fifi zelf traag uitspreken. Hoeveel keer horen ze de klank /f/ in Fifi?

Horen of zien we een f in de namen van de kleuters? Overloop de namen van de kleuters. Als we een f horen in een naam, dan schrijven we die naam op en nemen we het naamkaartje van die kleuter erbij. Je kan hetzelfde doen met korte (thema)woorden, bv. fiets, friet, foto, fruit ... Noteer ook bij deze themawoorden het geschreven woord en zet de letter f in een ander kleur.

#### *Afsluiter: toveren met woorden en klanken*

Sluit af met het filmpje. Moedig de kleuters aan om de klank mee te zeggen.

Bespreek nadien met de kinderen dat Sokpop speelt met klanken. Zo tovert Sokpop met het woord applaus: hij voegt voor het woord klank /f/ toe. Applaus wordt fapplaus. Tip: schrijf het woord 'applaus' op of maak het met magneetletters. Voeg dan de letter f toe, en lees het woord nogmaals voor.

Kunnen we de eerste klank van Sarah en Sokpop ook vervangen door een /f/? Hoe klinkt dit woord dan? Je kan de eerste klank van de namen van enkele kinderen ook vervangen door een f. Maak dit visueel door de namen op te schrijven en van de eerste letter een f te maken.

## De klank en letter S

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /s/ en met de letter s.
- De kleuter neemt de klank /s/ en de letter s waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter herkent de klank /s/ en de letter s tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /s/ en de letter s in betekenisvolle woorden en in namen.
- De kleuter ontdekt dat wanneer je een klank of letter vervangt door een andere klank of letter, je een ander woord krijgt.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /s/ en de letter s.  
[Sarah - Aflevering 8 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten of foto's van) Sokpop, Sarah, een snor, schommelen, strikken, schrikken, een spin, een slang, stil, super en snoep.
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de s op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /s/ of de letter s bevatten, zoals soep, saus, sap, kaas of andere verpakkingen met de s.
- (Prenten)boeken waarin de letter s één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter S: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /s/ waarnemen*

De klank /s/ is een medeklinker die je lang kunt aanhouden. Kijk eens in de spiegel: je vormt /s/ met het puntje van de tong. Als je je hand voor je mond houdt, kan je lucht voelen stromen tegen je hand.

Laat de kinderen de klank /s/ uitspreken door net als Sokpop mooie s-klanken te maken. Ze kunnen de s lang en kort maken. Je kan met je vinger de letter s overtrekken, terwijl de kleuters de klank /s/ aanhouden. Je kan de kleuters ook de s laten schrijven in de lucht of op hun been, terwijl ze zelf de klank /s/ zeggen.



Je kan de kleuters verschillende klanken laten horen, bv. /f/ /r/ /s/ /f/ /o/ /s/ /z/ /s/ ... Wanneer ze de klank /s/ horen, kronkelen de kleuters als een slang of staan ze recht.

#### *De letter s waarnemen*

Waar lijkt de letter s op? De vorm van de letter s lijkt op een slang. Laat de kleuters de letter s zelf met hun vinger vormen.

Richt de aandacht van de kleuters op de letter s als je die opmerkt in de klas of bij verplaatsingen in en rond de school. Herkennen de kleuters zelf de letter s of andere letters, bijvoorbeeld die van hun naam? Prijs hen!

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter S: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer horen. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank /s/ hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord. Teken én schrijf de woorden.

#### *Woorden met s*

Sarah en Sokpop zeggen enkele woorden met de /s/, zoals snor, spin, snoep, slang, Sarah, Sokpop, super, schommel(en), strik(ken), stil en schrik(ken). Je schrijft deze woorden op het bord en je laat de kinderen de letter s zoeken.

In de namen van Sarah en Sokpop horen en zien we ook een s. Komt de s ook voor in de namen van de kleuters? Overloop de namen van de kleuters. Als jij en de kleuters een /s/ horen in een naam, dan schrijf je die naam op en neem je het naamkaartje van die kleuter erbij.

Je kan hetzelfde doen met korte (thema)woorden, bv. Sint, Spanje, schoen ... Noteer ook bij deze themawoorden het geschreven woord en zet de letter s in een ander kleur.

#### *Afsluiter: Toveren met woorden en klanken*

Sluit af met het filmpje. Moedig de kleuters aan om de klank mee te zeggen.

Bespreek nadien met de kinderen dat Sokpop speelt met klanken. Zo tovert Sokpop met het woord 'applaus': hij voegt voor het woord de klank /s/ toe. Applaus wordt sapplaus. Tip: schrijf het woord 'applaus' op of maak het met magneetletters. Voeg dan de letter s toe, en lees het woord nogmaals voor. Merken de kleuters op dat in het woord applaus op het einde een s staat?

Wat elke kleuternaam start met de klank /s/? Hoe klinkt dit dan? Maak dit visueel door de namen op te schrijven en maak van de eerste letter een s.

## De klank en letter R

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /r/ en met de letter r.
- De kleuter neemt de klank /r/ en de letter r waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter herkent de klank /r/ en de letter r tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /r/ en de letter r in betekenisvolle woorden en in namen.
- De kleuter ontdekt dat wanneer je een klank of letter vervangt door een andere klank of letter, je een ander woord krijgt.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /r/ en de letter r.  
[Sarah - Aflevering 7 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten of foto's van) boren, recht, rekenen, roeien, rennen, racen, rond, rommel, een raadsel, krom en timmeren.
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de r op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /r/ of de letter /r/ bevatten, zoals een reep (chocolade), rabarber, radijsjes, rijst, ... en andere verpakkingen waar de letter r op te vinden is.
- (Prenten)boeken waarin de letter r één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter R: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /r/ waarnemen*

De klank /r/ is een medeklinker en kan je lang aanhouden. Kijk eens in de spiegel: het puntje van je tong trilt tegen het verhemelte. Sommige kinderen maken de klank /r/ door hun huig achteraan in de keel te laten trillen. Als je je hand voor de mond houdt, kan je de lucht voelen. Er is stembandtrilling. De kleuters voelen met hun hand de keel trillen.

Laat de kinderen de klank /r/ uitspreken door net als Sokpop met een (denkbeeldige) boor de r-klanken te maken.

Je kan de kleuters verschillende klanken laten horen, bv. /f/ /r/ /s/ /f/ /o/ /r/ /g/ /r/ ... Wanneer ze de klank /r/ horen, doen de kleuters alsof ze boren of staan ze recht.



### *De letter r waarnemen*

Laat de kleuters op zoek gaan naar de letter r in hun omgeving, bv. in de titel van een (prenten)boek, in tijdschriften of ander tekstmateriaal, op verpakkingen in de huishoek zoals rijst, op de kledij van de kinderen, op blokken of ander speelgoed, ... Breng de letters en de voorwerpen waarop ze de letter r vinden, samen op een lettertafel.

Laat de kleuters de letter r zelf met hun vinger vormen door de letter te overtrekken, door de letter op de rug van een medekleuter te schrijven, door de letter op een bord of in het zand/aarde te schrijven (al dan niet met een tak), in een letterboekje tekenen, ...

Tip: benoem ook regelmatig de letters die de kleuters schrijven of vormen, zodat je de klank-letterkoppeling versterkt. Stimuleer de oudste kleuters om zelf de letter r te benoemen.

### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter R: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer horen. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank /r/ hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord. Tekenen én schrijf de woorden.

### *Woorden met r*

Sarah en Sokpop zeggen enkele woorden met de /r/, zoals recht, rekenen, roeien, rennen, racen, rond, rommel, hamer, boor en krom. Je schrijft deze woorden op het bord en je laat de kinderen de letter r in de woorden zoeken.

Je bespreekt met de kinderen waar ze de letter r zien en horen: bij rond, recht, rekenen, roeien, rennen, racen en rommel zie en hoor je de r vooraan in het woord. Bij de woorden 'krom', 'hamer' en 'boren' zie en hoor je de r in het midden of op het einde van het woord. Tip: laat de kinderen de woorden zelf traag uitspreken. Horen, voelen en zien ze in de spiegel wanneer ze de klank /r/ uitspreken: in het begin, het midden of op het einde van het woord?

In de naam van Sarah horen en zien we ook een r (in het midden). Komt de r ook voor in de namen van de kleuters? Overloop de namen van de kleuters. Als jij en de kleuters een r horen in een naam, dan schrijf je die naam op en neem je het naamkaartje van die kleuter erbij. Duid de letter r aan. Staat de /r/ in het begin, het midden of op het einde van het woord?

### *Afsluiter: Toveren met woorden en klanken*

Sluit af met het filmpje. Moedig de kleuters aan om de klank /r/ mee te zeggen.

Bespreek nadien met de kinderen dat Sokpop speelt met klanken. Zo tovert Sokpop met het woord applaus: hij voegt voor het woord de klank /r/ toe. Applaus wordt rapplaus. Tip: schrijf het woord 'applaus' op of maak het met magneetletters. Voeg dan de letter r toe, en lees het woord nogmaals voor.

Kunnen we de eerste klank van Sarah en Sokpop ook vervangen door een /r/? Hoe klinken deze woorden dan? Wat als de eerste klank van elke kleuternaam de klank /r/ is? Hoe klinkt dit dan? Maak dit visueel door de namen op te schrijven en maak van de eerste letter een r.

## De klank en letter M

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /m/ en met de letter m.
- De kleuter neemt de klank /m/ en de letter m waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter herkent de klank /m/ en de letter m tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /m/ en de letter m in betekenisvolle woorden en in namen.
- De kleuter ontdekt dat wanneer je een klank of letter vervangt door een andere klank of letter, je een ander woord krijgt.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /m/ en letter m.  
[Sarah - Aflevering 4 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten of foto's van) Sokpop, Sarah, een mopje.
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de m op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- (Schrijf)materialen waarmee de kleuters zelf de letter m kunnen vormen, zoals potloden, krijtjes, plasticine, knopen, touwtjes, steentjes, takjes ... Dit kan aansluiten bij het klathema of de aanwezige materialen in de schrijfhoek of creahoek.
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /m/ of de letter /m/ bevatten, zoals melk, macaroni en andere verpakkingen met de m.
- (Prenten)boeken waarin de letter m één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter M: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /m/ waarnemen*

De klank /m/ is een medeklinker die je lang kan aanhouden. Kijk eens in de spiegel: je vormt de klank /m/ door de mond te sluiten en de lippen tegen elkaar te houden. Als je je hand voor de mond houdt, voel je geen lucht tegen je hand. Je houdt nu je hand onder de neus en je voelt de lucht door de neus stromen. Er is stembandtrilling. De kleuters voelen het trillen in de keel. Ook als je aan de neus en de bovenkaak voelt, voel je deze trillen.

Laat de kinderen de klank /m/ uitspreken door net als Sokpop (denkbeeldige) mmmm te zeggen bij het zien of opsommen van lekkere voeding, zoals snoepjes, chocolade, appels, kersen, taart,



wortels, spruitjes ... Als de kleuters de voeding zeer lekker vinden, maken ze een lange en luide /m/. Wanneer de voeding niet in de smaak valt, wordt het een zeer stille en korte /m/.

Je kan de kleuters verschillende klanken laten horen, bv. /f/ /m/ /n/ /r/ /o/ /v/ /m/ /l/ ... Wanneer ze de klank /m/ horen, wrijven de kinderen over hun buik of staan ze recht.

#### *De letter m waarnemen*

De vorm van de letter m lijkt op een omgekeerde kam. Laat de kleuters de letter m zelf met hun vingers vormen. De kinderen kunnen de letter p ook vormen met hun lichaam, met natuurlijke materialen zoals takken en steentjes of met andere ongevormde materialen zoals plasticine, blokken, knopen, touwtjes, ...

Benoem ook regelmatig de letters die de kleuters maken, zodat je de klank-letterkoppeling versterkt. Stimuleer de oudste kleuters om zelf de letter m te benoemen.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter M: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer horen. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank /m/ hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord. Teken én schrijf de woorden.

#### *Woorden met m*

Sarah en Sokpop zeggen maar één woord met de klank /m/, namelijk mopje. Je schrijft het woord 'mop' op het bord en je laat de kinderen de letter m zoeken.

In de namen van Sarah en Sokpop horen en zien we geen m. Komt de m voor in de namen van de kleuters? Overloop de namen van de kleuters. Als jij en de kleuters een /m/ horen in een naam, dan schrijf je die naam op en neem je het naamkaartje van die kleuter erbij. Je kan hetzelfde doen met korte (thema)woorden, bv. mier, mol, mei, ... Noteer ook bij deze themawoorden het geschreven woord en zet de letter m in een ander kleur.

Bied een alfabetboek aan, zoals 'Alfabet' van Charlotte Dematons. Zoek naar woorden met de klank /m/ op de bladzijde van de m. Schrijf nadien het woord op. De letter m kan je in een ander kleur schrijven.

#### *Afsluiter: Toveren met woorden en klanken*

Sluit af met het filmpje. Moedig de kleuters aan om de klank /m/ mee te zeggen.

Bespreek nadien met de kinderen dat Sokpop speelt met klanken. Zo tovert Sokpop met het woorden: kersen wordt mersen, beertjes wordt meertjes, lollies worden mollies, applaus wordt mapplaus. Tip: schrijf het woord 'kers' op of maak het met magneetletters. Vervang dan de letter k door een m, en lees het woord nogmaals voor. Doe hetzelfde voor de woorden 'beer', 'lollie' en 'applaus'.

Kan je de eerste klank van Sarah en Sokpop ook vervangen door een /m/? Wat gebeurt er als de eerste klank van elke kleuternaam de klank /m/ is? Hoe klinkt dit dan? Maak dit visueel door de namen op te schrijven en maak van de eerste letter een m.

## De klank en letter P

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /p/ en met de letter p.
- De kleuter neemt de klank /p/ en de letter p waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter herkent de klank /p/ en de letter p tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /p/ en de letter p in betekenisvolle woorden en in een namen.
- De kleuter ontdekt dat wanneer je een klank of letter vervangt door een andere klank of letter, je een ander woord krijgt.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /p/ en letter p.  
[Sarah - Aflevering 6 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten of foto's van) een kip, een step, knap, zeep, een wip, snoep, pipi, Sokpop, pot(je)
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de p op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- (Schrijf)materialen waarmee de kleuters zelf de letter p kunnen vormen, zoals potloden, krijtjes, plasticine, knopen, touwtjes, steentjes, takjes ... Dit kan aansluiten bij het klathema of de aanwezige materialen in de schrijfhoek of creahoek.
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /p/ of de letter /p/ bevatten, zoals pizza, pita, zeep en andere verpakkingen waar de p op te vinden is.
- (Prenten)boeken waarin de letter p één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter P: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /p/ waarnemen*

De klank /p/ is een medeklinker en is heel kort. Je lippen maken precies een plofgeluid.

Kijk eens in de spiegel: je vormt /p/ door de mond te sluiten, de lippen stevig tegen elkaar te duwen en dan te laten 'openploffen'. Als je je hand voor je mond houdt, voel je een plofje lucht tegen je hand. Er is geen stembandtrilling. De kleuters voelen de keel niet trillen. (Dit is wel zo bij de klank /b/).

De klank /p/ klinkt als popcorn die poft. Laat de kinderen denkbeeldige popcorn poffen door de klank /p/ snel na elkaar te zeggen. Tip: toon een filmpje van poffende popcorn, of maak de popcorn gewoon samen met de kleuters in de klas.

Je kan de kleuters verschillende klanken laten horen, bv. /f/ /p/ /t/ /p/ /o/ /b/ /s/ /p/ ... Wanneer ze de klank /p/ horen, staan de kleuters recht.

### *De letter p waarnemen*

Laat de kleuters op zoek gaan naar de letter p in hun omgeving, bv. in de titel van een (prenten)boek, in tijdschriften of ander tekstmateriaal, op verpakkingen in de huishoek, op de kledij van de kinderen, op blokken of ander speelgoed, .... Breng de letters en voorwerpen waarop de letter p staat, samen op een lettertafel.

Kinderen kunnen nadien de letter p ook vormen met hun lichaam, met natuurlijke materialen zoals takken en steentjes of met andere ongevormde materialen zoals plasticine, blokken, knopen, touwtjes, ... Laat de kleuters de letter p tekenen en versieren, net zoals Sokpop.

Richt de aandacht van de kleuters op de letter p als je die opmerkt bij verplaatsingen in en rond de school, bv. de letter p op een STOP-verkeersbord. Herkennen de kleuters zelf de letter p of andere letters, bv. die van hun naam? Prijs hen!

### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter P: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer horen. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank /p/ hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord. Teken én schrijf de woorden.

### *Woorden met p*

Sarah en Sokpop zeggen enkele woorden met de /p/, zoals kip, step, knap, zeep, wip, snoep, pipi, pot(je) en pok. Je schrijft deze woorden op het bord en je laat de kinderen de letter p zoeken.

Je bespreekt met de kinderen waar ze de letter p zien en horen: bij kip, step, knap, zeep, wip en snoep zie en hoor je de /p/ achteraan in het woord. Bij de woorden 'pipi', 'pot' en 'pok' zie en hoor je de letter p in het begin van het woord. Tip: laat de kinderen de woorden zelf traag uitspreken. Horen, voelen en zien ze in de spiegel wanneer ze de klank /p/ uitspreken: op het einde of in het begin van het woord?

In de naam van Sokpop horen en zien we ook de letter p (zelfs twee keer!). Komt de p ook voor in de namen van de kleuters? Overloop de namen van de kleuters. Als jij en de kleuters een p horen in een naam, dan schrijf je die naam op en neem je het naamkaartje van die kleuter erbij. Duid de letter p aan. Staat de /p/ in het begin, het midden of op het einde van het woord?

### *Afsluiter: Toveren met woorden en klanken*

Sluit af met het filmpje. Moedig de kleuters aan om de klank /p/ mee te zeggen.

Bespreek nadien met de kinderen dat Sokpop speelt met klanken. Zo tovert Sokpop met het woord applaus: hij voegt voor het woord de klank /p/ toe. Applaus wordt papplaus. Tip: schrijf het woord 'applaus' op of maak het met magneetletters. Voeg dan de letter p toe, en lees het woord nogmaals voor. Merken de kleuters op dat in het midden van het woord applaus de letter p twee keer geschreven is?

Kunnen we de eerste klank van Sarah en Sokpop ook vervangen door een /p/? Hoe klinken deze woorden dan? Wat als de eerste klank van elke kleuternaam de klank /p/ is? Hoe klinkt dit dan? Maak dit visueel door de namen op te schrijven en maak van de eerste letter een p.

## De klank en letter A

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /a/ en met de letter a.
- De kleuter neemt de klank /a/ en de letter a waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter stelt vast dat de letter a in verschillende lettertypes voorkomt.
- De kleuter herkent de klank /a/ en de letter a tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /a/ en de letter a in betekenisvolle woorden.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /a/ en letter a.  
[Sarah - Aflevering 1 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten van) een ananas, appel, lang en applaus.
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de a op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- (Schrijf)materialen waarmee de kleuters zelf de a kunnen vormen, zoals potloden, krijtjes, plasticine, blokken, knopen, touwtjes, takken, steentjes, ... Dit kan aansluiten bij het klasthema of de aanwezige materialen in de schrijfhoek of creahoek.
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /a/ of de letter /a/ bevatten, zoals shampoo, badschuim, kledij of andere verpakkingen met de a.
- (Prenten)boeken waarin de letter a één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter A: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /a/ waarnemen*

De klank /a/ is een klinker. Deze klank wordt in het Nederlands kort uitgesproken. Kijk eens in de spiegel: je vormt /a/ met jouw lippen: je maakt precies een grote noot. Als je je hand voor de mond houdt, kan je de lucht voelen stromen. Er is stembandtrilling in de keel. De kleuters kunnen de trilling voelen door hun hand op hun keel te leggen.

Het is leuk om met de kinderen een gekend liedje (bv. een onthaalliedje, een verjaardagslied, het opruimlied, ...) enkel met de klank /a/ te zingen: "a a a a a".

Je kan de kleuters verschillende klanken laten horen, bv. /m/ / a/ /p/ /s/ /a/ /o/ /aa/ ... Wanneer ze de klank /a/ horen, steken ze hun duim op of springen ze recht.

### *De letter a*

De leesletter a wordt op verschillende manieren geschreven, afhankelijk van het lettertype. Vaak voorkomend is a, maar **a** komt ook voor, bv. in Comic Sans MS.

Laat de kleuters op zoek gaan naar de letter a in hun omgeving, bv. in de titel van een (prenten)boek, in tijdschriften of ander tekstmateriaal, op verpakkingen in de huishoek zoals shampoo, badschuim, op de kledij van de kinderen, op blokken of ander speelgoed, .... Breng de letters en voorwerpen waarop ze de letter a vinden, samen op een lettertafel en bekijk de verschillende lettervormen: A, a en **a**.

Laat de kleuters de letter a zelf met hun vinger vormen door de letter te overtrekken, door de letter op de rug van een medekleuter te schrijven, door de letter op een bord of in het zand/aarde te schrijven, door de letter te tekenen en te versieren in een letterboekje ... .

### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter A: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer zien. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank /a/ hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord. Teken én schrijf de woorden.

### *Woorden met de /a/*

Sokpop zegt enkele woorden met de /a/, zoals appel, ananas, lang en applaus. Je kan de woorden appel, ananas en lang op het bord schrijven en samen met de kinderen de letter a zoeken. Het woord applaus is moeilijker, omdat je ook een a ziet als deel van de tweeklank au. Soms wordt er een a in een naam of woord geschreven, maar spreken we die anders uit (zoals de tweede letter a in applaus). Dit kan je ook zo vertellen aan de kleuters.

Amai, in het woord ananas zitten er meerdere a's. Je kan de kinderen de letter a laten tellen in het geschreven woord. Laat de kinderen ook het woord ananas zelf traag uitspreken. Horen ze ook drie keer de letter a in ananas?

Horen of zien we een a in de namen van de kleuters? Overloop de namen van de kleuters. Als we een a horen in een naam, dan schrijven we die naam op en nemen we het naamkaartje van die kleuter erbij. Je kan hetzelfde doen met korte (thema)woorden, bv. papa, mama, kat, zak, tand, arts, bad, tang, ... Noteer de woorden en zet de letter a in een ander kleur.

### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter A: afsluiter*

Sluit af met het filmpje. Moedig de kleuters aan om de klank /a/ mee te zeggen.

Geef de kleuters ook een kijkopdracht mee: in de begin- en eindbeeld zie je verschillende letters verschijnen. Zet het beeld even op stop en laat de kleuters de verschillende letters benoemen. Wie herkent de letters? Welke klanken horen daarbij?

## De klank en letter O

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /o/ en met de letter o.
- De kleuter neemt de klank /o/ en de letter o waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter herkent de klank /o/ en de letter o tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /o/ en de letter o in betekenisvolle woorden en in een versje.
- De kleuter ontdekt dat wanneer je een klank of letter vervangt door een andere klank of letter, je een ander woord krijgt.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /o/ en de letter o.
- [Sarah - Aflevering 5 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten van) Sokpop, een sok, een pop en een mop.
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de o op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- (Schrijf)materialen waarmee de kleuters zelf de o kunnen vormen, zoals potloden, krijtjes, plasticine, knopen, touwtjes, steentjes, ...
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /o/ of de letter /o/ bevatten, zoals kok, hond, bos, dokter, komkommer, kledij of andere verpakkingen met de o.
- (Prenten)boeken waarin de letter o één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter O: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /o/ waarnemen*

De klank /o/ is een klinker. Deze klank wordt in het Nederlands kort uitgesproken. Kijk eens in de spiegel: je maakt een rondje met de lippen. Als je je hand voor de mond houdt, kan je de lucht voelen stromen tegen je hand. Er is stembandtrilling. De kleuters kunnen de trilling voelen door hun hand op hun keel te leggen.

Vorm met de kinderen een verbaasde /o/, een schuldbewuste /o/ wanneer je iets hebt mispeutert en een vertederde /o/ wanneer je een schattige puppy of poesje ziet, ...



### *De letter o waarnemen*

De letter o lijkt op een rondje. Laat de kleuters de letter o zelf met hun vinger vormen door de letter te overtrekken, door de letter op de rug van een medekleuter te schrijven, door de letter op een bord of in het zand/aarde te schrijven (al dan niet met een tak), in een letterboekje ... . Misschien kunnen de kleuters samen met de hele klas een o vormen?

Richt de aandacht van de kleuters op de letter O als je die opmerkt bij verplaatsingen in en rond de school, bv. de letter o op een STOP-verkeersbord. Herkennen de kleuters zelf de letter o of andere letters, bv. die van hun naam? Prijs hen!

### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter O: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer horen. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank o hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord.

### *Woorden met de o*

Sarah en Sokpop zeggen enkele woorden met de /o/, zoals Sokpop, mopje en oké. Je kan de woorden sok, pop, Sokpop en mop op het bord schrijven en samen met de kinderen de letter o zoeken.

Horen of zien we een o in de namen van de kleuters? Overloop de namen van de kleuters. Als we een /o/ horen in een naam, dan schrijven we die naam op en nemen we het naamkaartje van die kleuter erbij. Je kan hetzelfde doen met korte (thema)woorden, bv. kok, hond, op, stop, bos, dokter ... Noteer de woorden en zet de letter o in een ander kleur.

Soms wordt er een letter o in een naam of woord geschreven, maar spreken we die anders uit, zoals de letter o in Manon of de o in Joris of Mohammed. Ook in andere talen kan de letter o anders uitgesproken worden. Dit kan je ook zo vertellen aan de kleuters.

### *Spelen met een versje*

Sarah en Sokpop dragen ook een versje voor: 'Ollebolleke Rebusolleke Ollebolleke knol'.

Schrijf het versje op een (white)bord.

Zeg het versje traag luidop, en wijs ondertussen de letters van het versje aan. Telkens als de kleuters de klank /o/ horen en zien, maken ze een rondje met hun handen of gaan ze rechtstaan.

Maak het dan moeilijker, door alleen het versje op te zeggen en de letters niet meer aan te wijzen. Telkens als de kleuters de klank o horen, maken ze een rondje met hun handen of gaan ze rechtstaan. Tip: de kleuters kunnen naar jouw mondbeeld kijken, want bij een o maak je een rondje met de lippen.

Laat daarna de kleuters het versje meerdere keren mee opzeggen. Eerst heel traag, en dan steeds sneller.

### *Afsluiter: toveren met woorden en klanken*

Sluit af met het filmpje. Sokpop vervangt de klinkers in het versje 'Ollebolleke Rebusolleke Ollebolleke knol', zodat het versje telkens heel gek klinkt. Schrijf het versje op een (white)bord. Tel samen met de kleuters hoeveel keer je de klank /o/ in het versje hoort. Vervang dan de elke o door een andere klinker, bv. a, e, i of u. Lees daarna het versje nog eens voor. Kunnen de kleuters het versje ook met een andere klinker opzeggen? Dat is best moeilijk.

Let op, spreek de letters uit als klanken. De letter u spreek je uit als /u/ en niet als /uu/. De letter i spreek je uit als /i/ en niet als /ie/.

## De klank en letter E

### Doelen

- De kleuter maakt uitgebreid kennis met de klank /e/ en met de letter e.
- De kleuter neemt de klank /e/ en de letter e waar met verschillende zintuigen (voelen, kijken en horen), door de klank uit te spreken en de letter te vormen.
- De kleuter stelt vast dat de letter e op verschillende manieren kan uitgesproken worden: de letter e in pet wordt anders uitgesproken dan de letter e in 'het' of 'negen'.
- De kleuter herkent de klank /e/ en de letter e tussen andere klanken en letters.
- De kleuter herkent de klank /e/ en de letter e in betekenisvolle woorden.
- De kleuter ontdekt dat wanneer je een klank of letter vervangt door een andere klank of letter, je een ander woord krijgt.
- De kleuter beleeft plezier aan het spelen met klanken en letters.

### Materialen

- De aflevering van 'Sarah: Sokpop en de klanken' over de klank /e/ en de letter e.  
[Sarah - Aflevering 2 \(Sokpop en de klanken\) | VRT MAX](#)
- Een schrijfbord met een stift of krijt.
- (Prenten van) een emmer, een elf en een pet.
- Een tafel om allerlei voorwerpen of woordkaarten met de e op uit te stallen.
- Spiegels waarmee de kleuters hun eigen mondbeeld kunnen bekijken.
- (Schrijf)materialen waarmee de kleuters zelf de letter e kunnen vormen, zoals potloden, krijtjes, plasticine, blokken, knopen, touwtjes, takken, steentjes, ... Dit kan aansluiten bij het klsthema of de aanwezige materialen in de schrijfhoek of de creahoek.
- De naamkaarten van de kleuters.
- (Thema)voorwerpen die de klank /e/ of de letter /e/ bevatten, zoals melk of andere verpakkingen met de e.
- (Prenten)boeken waarin de letter e één of meerdere keren in de titel voorkomt.

### Lesverloop

Je kan de activiteiten ook spreiden over meerdere momenten, afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters.

#### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter E: eerste luister- en kijkbeurt*

Je start met het filmpje van Sarah en Sokpop. Geef de kleuters een luistervraag: welke klank vindt Sokpop 'nice' of leuk? Leg uit dat 'nice' een Engels woord is en leuk of mooi betekent.

#### *De klank /e/ waarnemen*

De klank /e/ is een klinker. Deze klank wordt in het Nederlands kort uitgesproken. Kijk eens in de spiegel: je vormt /e/ met jouw lippen: je glimlacht met jouw lippen, en die lippen zijn een beetje open. Als je jouw hand voor de mond houdt, kan je de lucht voelen stromen tegen je hand. Er is stembandtrilling. De kleuters kunnen de trilling voelen door hun hand op hun keel te leggen.

Een e zeg je ook als je iets vies vindt. Noem allerlei vieze en minder vieze zaken, bv. snot, een hondendrol op het voetpad, een rotte banaan, een stinkende vuilzak,... Hoe viezer de kleuters het vinden, hoe luider ze de klank /e/ maken.



Je kan de kleuters verschillende klanken laten horen, bv. /m/ / e/ /p/ /e/ /i/ /s/ /ee/ /e/ /ei/ ... Wanneer ze de klank /e/ horen, springen ze recht of knijpen ze hun neus dicht.

### *De letter e waarnemen*

Bespreek hoe de lettervorm eruit ziet. De leesletter e lijkt niet op de drukletter E. Laat de kleuters de letter e zelf met hun vinger op de rug van een medekleuter schrijven. De kinderen kunnen de letter e ook vormen met hun lichaam, met natuurlijke materialen zoals takken en steentjes of met andere ongevormde materialen zoals plasticine, blokken, knopen, touwtjes, ...

Benoem regelmatig de letters die de kleuters schrijven of vormen, zodat je de klank-letterkoppeling versterkt. Stimuleer de oudste kleuters om zelf de letter e te benoemen.

### *Aflevering 'Sarah: Sokpop en de klanken' – letter E: tweede luister- en kijkbeurt*

Je laat het filmpje van Sarah en Sokpop een tweede keer horen. Geef de kleuters opnieuw een luistervraag mee: welke woorden met de klank /e/ hoor je in het filmpje? Na het filmpje laat je de kleuters antwoorden op de vraag en verzamel je de woorden in een brainstorm op het bord. Teken én schrijf de woorden.

### *Woorden met e*

Sokpop zegt enkele woorden met de klank /e/, zoals elf, emmer, pet en help(en). Je kan de woorden elf, emmer, pet en help op het bord schrijven en samen met de kinderen de letter e zoeken. Je bespreekt met de kinderen waar ze de letter e zien en horen: bij elf zie en hoor je de /e/ vooraan in het woord. Bij de woorden 'pet' en 'elf' zie en hoor je de 'e' in het midden van het woord. Tip: laat de kinderen de woorden zelf traag uitspreken. Horen, voelen en zien ze in de spiegel wanneer ze de klank /e/ uitspreken: in het begin of in het midden van het woord?

Soms wordt er een letter e geschreven, maar spreken we die anders uit (zoals de tweede letter e in emmer of helpen). Soms schrijf je een e, maar zeg je de klank /ee/ zoals in egel of leven. Er zijn ook klanken die bestaan uit twee letters, zoals ee, oe, ie en ei. Je spreekt de letter e dan niet uit als een /e/, maar als /ee/, /oe/, /ie/ en /ei/.

Dit kan je vertellen aan de kleuters, wanneer ze een letter e zien die niet als de klank /e/ wordt uitgesproken.

### *Afsluiter: Toveren met woorden en klanken*

Sluit af met het filmpje. Moedig de kleuters aan om de klank /e/ mee te zeggen.

Bespreek nadien met de kinderen dat Sokpop speelt dat hij een elf is. Een elf kan toveren. Zo tovert Sokpop met het woord applaus: hij vervangt de eerste klank /a/ door de klank /e/. Applaus wordt epplaus.

Kunnen we de klinkers van Sarah en Sokpop ook vervangen door een /e/. Hoe klinken deze woorden dan? Sekpep en Sereh.

Je kan de klinkers van de namen van enkele kinderen ook vervangen door de klank /e/. Maak dit visueel door de namen op te schrijven en elke klinker te vervangen door de letter e.